

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného č. j. MPSV-UM/8541/13/9S-JČK, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 9. 2013, č. j. 10 Na 80/2013 – 12,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích se žalobce domáhal zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí žalovaného. Žaloba neobsahovala zákonem stanovené náležitosti, žalobce byl proto usnesením ze dne 26. 8. 2013 č. j. 10 Na 80/2013 – 2, vyzván k jejich doplnění. Dne 10. 9. 2013 byla krajskému soudu doručena žádost žalobce o ustanovení zástupce, odůvodněná naprostým nedostatkem prostředků. Tvrzený nedostatek prostředků a sociální poměry byly doloženy čestným prohlášením, jehož obsahem jsou, kromě základních osobních údajů, též skutečnosti o nájemním bydlení, o nulové výši zdanitelných příjmů, o výši nezdanitelných příjmů, které činí přes tři tisíce korun měsíčně, dále údaj o plné invaliditě, výši peněžních závazků, které činí dle žalobce tisíce, o nenarušené způsobilosti zcizovat, dále o skutečnosti, že je příjemcem příspěvku na

živobytí, jeho majetkem je elektronický psací stroj a digitální televizor, ke svým výdajům uvedl stravu, tisk, jízdné, papír a DPH.

[2] S ohledem na neurčitost a neúplnost čestného prohlášení, zaslal krajský soud žalobci dne 11. 9. 2013 formulář prohlášení o majetkových, výtěžkových a osobních poměrech s tím, který měl být soudu vyplněný doručen ve lhůtě 1 týdne od jeho doručení. Uvedený formulář byl žalobci doručen dne 13. 9. 2013, lhůta pro jeho zpětné zaslání soudu tak uplynula dne 20. 9. 2013. Dne 20. 9. 2013 bylo soudu doručeno sdělení, dle kterého žalobce nebude bez pomoci advokáta činit žádné procesní úkony. Prohlášení o majetkových, výtěžkových a osobních poměrech soudu ve stanovené lhůtě a ani ke dni rozhodování soudu doručeno nebylo.

[3] Krajský soud usnesením ze dne 23. 9. 2013, č. j. 10 Na 80/2013 – 12, žádost žalobce o ustanovení zástupce zamítl. V odůvodnění uvedl, že v projednávané věci nebyla splněna základní podmínka pro osvobození od soudních poplatků představující povinnost žadatele doložit, že nemá dostatečné prostředky. Naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků je přitom jedním z předpokladů pro ustanovení zástupce dle § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) Spor před krajským soudem je vyvolán nespokojeností žalobce s postupem žalovaného při zjišťování informací o bydlišti žalobce. I jiná před krajským soudem projednávaná podání, jakož i před mnoha soudy okresními, se většinou netýkají, a to ani nepřímě, žalobcova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jedná se naopak o spory vyvolané žalobcovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Takové spory má samozřejmě žalobce právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost hájit svá práva. Dle názoru krajského soudu však není důvod, aby náklady takových sporů, které je jinak zásadně povinen hradit každý žalobce sám, za žalobce pravidelně nesl stát.

[4] Při posuzování žádosti o ustanovení zástupce krajský soud současně zohlednil informace, které jsou mu známy z ostatních sporů vedených žalobcem. Nemohl proto přehlédnout, že kverulační, zjevně šikanózní či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci z různých důvodů cíleně paralyzující výkon práva žalobcem může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít dokonce i smysl těchto sporů. Krajský soud se ztotožnil s názorem Nejvyššího správního soudu (rozsudek NSS ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66) a shodně se domnívá, že právě toto výjimečné odeprání práva na osvobození od soudních poplatků, jež je předpokladem vyhovění žádosti o ustanovení zástupce, může napomoci regulaci nadužívání práva na vedení těchto sporů žalobcem.

II. Kasační stížnost a vyjádření k ní

[5] Žalobce napadl v záhlaví označené usnesení krajského soudu včasnou kasační stížností. Namítal, že mu soud zaslal příslušný formulář prohlášení o majetkových, výtěžkových a osobních poměrech bez odůvodnění a nesprávně zařadil jeho věc do rejstříku Na. Jelikož žalobce nepožádal o osvobození od soudního poplatku, považuje úvahy soudu v této souvislosti za zbytečné. Není povinen rozumět odůvodnění rozhodnutí

pokračování

kteréhokoli soudu, ba nemusí ho přijmout za moudré. Má za to, že když se soud ztotožňuje se výkladem v nějakém rozhodnutí, tak to má odůvodnit. Žalobce je přesvědčen, že není povinen vysvětlovat soudu výraz „přes tři tisíce“, jelikož to znamená cca 3.001 – 3.449 Kč, nikoli 4.000 Kč či 8.000 Kč. Ani krajský soud ani Nejvyšší správní soud nemají pravomoc vynášet psychologická či psychiatrická stanoviska. Hodnocení soudu, že předmětná žaloba je svou povahou sporem vyvolaným žalobcovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí, jsou dle jeho názoru pouhým opisováním jiných judikátů bez jakéhokoli rozmyslu.

[6] Žalovaný se v poskytnuté lhůtě ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou, a není důvodné kasační stížnost odmítnout pro nepřijatelnost. Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž je povinen přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“).

[8] Kasační stížnost není důvodná.

[9] Zdejší soud souhlasí s názorem krajského soudu v tom, že žalobce neunesl důkazní břemeno ohledně naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků ve vztahu k uplatněné žádosti o ustanovení zástupce ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s. Nejvyšší správní soud totiž již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že *„povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.“* (srov. obdobně např. rozsudek ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011 – 81). Soud tedy z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele. Hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popř. jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (srov. rozsudek ze dne 31. 5. 2011, č. j. 8 Afs 50/2010 – 91).

[10] V projednávané věci krajský soud vyzval žalobce ke konkretizaci majetkových a výdělkových poměrů pomocí vyplnění a předložení formuláře vzor 060 dle zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), protože obecná tvrzení uvedená v čestném prohlášení považoval za nedostatečná. Na tuto výzvu reagoval žalobce sdělením, kde uvedl, že nebude bez pomoci advokáta činit žádné procesní úkony. Žalobce tedy výzvě nevyhověl, své důkazní břemeno neunesl, a proto považuje Nejvyšší správní soud postup krajského soudu a následné hodnocení známých majetkových a výdělkových poměrů žalobce za zcela odůvodněné a správné. Námitky směřující do neodůvodněného postupu krajského soudu jsou proto nedůvodné.

[11] Krajský soud však založil své rozhodnutí též na posouzení procesního postupu, jakým žalobce dané řízení vede. Zdejší soud se plně ztotožnil se závěrem a odůvodněním krajského soudu, že povaha sporu vedeného před krajským soudem nese znaky svévolného vedení „sporu pro spor“. V případě, že je takový postup okolnostmi konkrétní věci řádně odůvodněn, je na místě osvobození od soudních poplatků nepřiznat, a následně ani neustanovit zástupce pro žalobní řízení.

[12] Při posuzování věci lze odkázat na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, ze kterého vyplývá, že *„v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) – srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08“*. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

[13] Jak již zdejší soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 28. 6. 2013, č. j. 5 As 43/2013 - 11, zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, jak již bylo naznačeno, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř., ve znění pozdějších předpisů, výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91).

[14] Krajský soud se při závěru o šikanózním výkonu práva přidržel okolností stávajícího případu a dále zhodnotil postup žalobce v povahou obdobných sporech. Zdůraznil, že se jedná o spory vyvolané žalobcovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Konstatoval, že žalobce má právo takové spory vést, avšak

pokračování

není důvod, aby náklady těchto sporů nesl stát. Výjimečné odepření práva na osvobození od soudních poplatků může napomoci regulaci nadužívaná práva na vedené těchto sporů.

[15] Krajský soud tedy po zhodnocení konkrétních okolností v projednávané věci řádně zdůvodnil, proč na základě šikanózního výkonu práva ze strany žalobce přistoupil k odepření práva na osvobození od soudních poplatků, jakožto předpokladu k následnému neustanovení zástupce. Tento postup krajského soudu je nutno hodnotit jako správný. Z napadeného usnesení rovněž vyplývá, že se soud držel ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu. Námitky žalobce, že se jedná např. o opisování jiných judikátů zcela bez rozmyslu, popř. že soud fabuluje závěry vyslovené v judikatuře zdejšího soudu, jsou zcela účelové a nedůvodné. Na posouzení věci nemohla mít žádný vliv skutečnost, v jakém soudním rejstříku byla žalobcova věc vedena. Další žalobcovy stručné a zcela obecné námitky, například tvrzení, že krajský soud nepochybně, že čestné prohlášení je čestné prohlášení, že výraz před tři tisíce znamená 3.001 - 3.499 Kč, že žalobce není povinen se vyjadřovat v právnické terminologii apod., nejsou vůbec způsobilé k tomu, aby byly jakkoliv samostatně posouzeny, či aby přispěly k posouzení důvodnosti námitek jiných. Nejvyšší správní soud se jimi proto nezabýval.

IV. Závěr a náklady řízení

[16] Žalobce tedy se svými námitkami neuspěl; jelikož Nejvyšší správní soud neshledal důvod pro zrušení napadeného usnesení z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.), zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[17] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak v řízení o kasační stížnosti žádné účelně vynaložené náklady nad rámec běžné činnosti nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 20. listopadu 2013

JUDr. Marie Žišková
předsedkyně senátu